

Vikipeedia koolitunnis 2

Vikipeedia kui teabekeskond: infootsingu ja allikakriitilisuse õpetamine

Maigi Vija

Tartu ülikooli emakeeleõpetuse nooremlektor

Vikipeedia on 21. sajandil õppimise ja õpetamise üks tööriist, mida ei tohiks koolist tõrjuda (Christensen 2015). Siinse artiklisarja avaartiklis vaadeldi võimalusi, kuidas kasutada Vikipeedia esilehe, teemaportaalide ja sõsarväljaannete võimalusi õppetöös.¹ Vikipeedia-teemalisest uuringust ilmneb, et Vikipeedia on Eesti õpilaste ja õpetajate jaoks oluline teabeallikas nii õppeotstarbel kui ka õppetööväliselt info otsimisel (Reinsalu jt 2023). Selles artiklis tutvustan just infootsingu ja allikakriitilisuse (õpetamise) kohta käivaid tulemusi.

Ajakohastatud riiklikus õppekavas on varasem õppekava läbiv teema „Teabekeskond“ saanud täpsema määratluse „Teabekeskond ja meedia-kasutus“ ning läbiva teema käsitlus on esitatud pikema lahtikirjutusena kooliastmete kaupa (PRÕK lisa 14). III kooliastme õpilane peab oskama iseseisvalt teavet otsida ja seda kriitiliselt hinnata. Nimetatud läbiva teemaga üheskoos tuleks kujundada ka õpilaste üldpädevusi, sh digipädevust, seega sobib meediateadlikkuse ja digipädevuse kujundamiseks juba põhikoolis tutvustada, mis laadi keskkond on Vikipeedia ning mida see sisaldab.

Info otsimine Vikipeediast: mida ja milleks?

Projekti „Vikipeedia kasutamine õppetöös: õpilaste ja õpetajate vaade“ raames tehti intervjuusid 49 Eesti põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajaga ning küsitlus 381 õpilase seas (vt lähemalt Reinsalu jt 2023; Remmik jt

---

¹ Vt Ann Siiman „Vikipeedia koolitunnis 1. Kuidas kasutada Vikipeedia sõsarprojekte õppetöös“, Oma Keel 2/2023.

2024). Intervjuudest selgus, et enamik õpetajaid hindab Vikipeediat laia teemaderingi ning kiire ja mugava infootsimisvõimaluse pärast. Keskkonda, sh selle eri keeleversioone kasutatakse sageli või väga sageli, nii õppetöövälistel eesmärkidel kui ka õppetöö ettevalmistamiseks ja tunni ajal. Vikipeediast leiavad õpetajad tekstimaterjali, pilte, jooniseid, kaarte, helifaile jm eri õppeainete tundide jaoks.

Õpilaste küsitluse vastustest tuli välja, et 381 õpilasest 85% kasutab Vikipeediat koolitööde tegemisel ning 61% oma huvidega seoses. Õpilastest 85% loeb artikleid ja artikli lõpust leitud viidete abil uurib teemat edasi 43% õpilastest. Õpetajad suunavad õpilasi Vikipeediast peamiselt infot otsima (63% vastajatest) ning seda kriitiliselt hindama (34%). Vabavastustest selgub, et on õpilasi, keda on õpetaja(d) juhendanud Vikipeediat analüüsima ning vajaduse korral artiklit täiendama ja muutma, aga on ka õpilasi, kelle õpetajad pole Vikipeedia kasutamist kunagi õpetanud.

Põhikooliastmes on õpilastel lubatud Vikipeediat kasutada, kui õpilane refereerib ja viitab korralikult. Gümnaasiumiõpilastel on mõnes koolis lubatud Vikipeediat kasutada, teistes koolides mitte ja on ka koole, kus Vikipeedia kasutamise kohta allikana pole kindlaid kokkuleppeid. Gümnaasiumiastmeski ei nähta tegelikult probleemi Vikipeedia artiklites ega keskkonnas, vaid õpilase suutmatuses sealt teiste allikate juurde edasi liikuda. Õpetajad on lahendusena välja toonud nõudlikumate ja täpsemate ülesandehistete sõnastamise, et õpilasel oleks kohustus info otsimiseks eri allikaid kasutada.

Kui õpetajad ise kogenumate infootsijatena võrdlevad Vikipeediast saadavat infot eri keeleversioonidega ning teistest allikatest pärinevaga ja ootavad sama ka õpilastelt, siis õppetöö raames seda tegelikult ei õpetata. Õpetajad tunnistavad, et Vikipeedia mitmekesisemat kasutamist õppetöös takistab ülesannete koostamisele kuluv aeg, sest neil tuleb vastavad ülesanded endal luua ning muutuva Vikipeediaga hästi kursis olla.

Õpilaste Vikipeediasse kinnijäämist selgitavad õpetajad sellega, et õpilaste infootsinguoskused on kehvad ning kiputakse minema lihtsama vastupanu teed. Üldlevinud on lähenemisviis, kus õpilased kopeerivad veebist leitud info sõna-sõnalt oma esitlusse või töösse. Niisuguse toimimise taga näevad õpetajad kaht puudujääki: esiteks seda, et õpilased ei märka, millisest allikast nad info üldse hankinud on, ning teiseks seda, et õpilased ei oska saadud infot oma sõnadega edastada. Siin oleks vajalik

õpetada märkama ja ära märkima, kust info leitud on, ning suunata teiste allikate juurde edasi liikuma ja võrdlema Vikipeediast saadud infot teistes allikates leiduvaga. Õpetajad tunnistavad, et Vikipeediast pärinevat infot tunnimeterjalides (nt slaidid) kasutades ei lisa nad ise ka alati viiteid ega pea seda suureks probleemiks.

Infootsingu harjutamine Vikipeedias

Kirjeldan allpool mõnda näidisülesannet, mida sobib kasutada infootsingu harjutamiseks ja allikakriitilise suhtumise õpetamiseks. Et paljumeelne Vikipeedia entsüklopeedia täieneb pidevalt, on sealt võimalik eri ainevaldkondade tundidesse sobivaid aja- ja teemakohaseid ning õpilaste huvidest või õppeteemadest lähtuvaid artikleid leida.

Artikli kvaliteedi hindamine. Õpilane hindab, mille poolest artikkel vastab / ei vasta Vikipeedia hea artikli nõuetele.² Kuidas võiks artiklit täiendada? Kas artikli ülaserivas on hoiatusriba(sid), artikli paremas ülalnurgas täheke hea artikli või A-täht A-klassi artikli tähisena? Mis allikate põhjal artikkel koostatud on? Millised on artikli vahepealkirjad ja kas need lihtsustavad artikli lugemist ning info leidmist? Kas artikli sees on piisavalt viiteid? Kas artikkel on toimetatud ja keeleteimetatud?

Samamoodi saavad õpilased üle vaadata, kas nende kooli või kodukoha kultuuri- ja turismiobjektide kohta on Vikipeedia artikkel ning kui on, siis kas seal on ajakohane info. Kas artiklite juurde on ka fotosid, heliklippe, videoid lisatud?

Allikate usaldusvärsuse hindamine. Kõik Vikipeedia artiklid on kirjutatud mingite algallikate põhjal, kuid artiklite viidetega varustamine võib olla väga erinev. Õpilased analüüsivad artikli lõpus olevate allikakirjete hulka ja seda, mis tüüpi allikatest on artikli info saadud. Õpilaste ülesanne on arutleda iga allika liigi ja selle usaldusvärsuse üle. Loovtöö ja uurimistöö jaoks infot otsides sobib selline ülesanne õpilasele esmaseks mõistete ja teemadega tutvumiseks ning kriitiliseks analüüsimiseks, kas artikli lõpus olevate allikate abil leiab asjakohaseid algupäraseid allikaid.

Viidete lisamine artiklisse. Vikipeedias leidub artikleid, kus ei ole kas üldse või piisavalt viiteid. Kui õpilased suunata sobivate allikate juurde,

---

² Vt https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:Artiklite_kvaliteedikriteeriumid

saavad nad lisada artiklisse viiteid. Viitamata artiklite loendi leiab siit: Kategooria: Viideteta artiklid – Vikipeedia (wikipedia.org).³

Vikipeedia artikli võrdlemine muude allikatega. Õpilased võrdlevad mõne teema, isiku või mõiste kohta kirjutatud artiklit Vikipeedias ja vastavat infot muudes allikates (nt paberentsüklopeedia, populaarteaduslik artikkel, teadusartikkel). Ülesande juhisesse võib panna sellised allikad, millele õpilased ülesannet tehes ligi pääsevad. Et selle töö jaoks on õpilastel vaja pöörduda lisaks Vikipeediale ka teiste allikate poole, tuleb neil infot võrrelda ja kriitiliselt hinnata.

Vikipeedia artikli retsenseerimine. Õpilased uurivad lähemalt ühte artiklit ja kirjutavad selle kohta retsensiooni, analüüsid artikli tugevaid ja nõrku külgi. Enne seda võib neile anda ülesandeks tutvuda nädala artikliga⁴ ning mõelda, mille pärast see artikkel teiste artiklite hulgast esile on tõstetud. Retsenseerida on lihtsam, kui eeskujuks võtta mõni lähedase teema kohta käiv artikkel (nt isiku- või taimeartiklit analüüsid tasubki esmalt tutvuda mõne väga hea isiku- või taimeartikliga). Et hinnata artikli sisu usaldusväärsust, tuleks õpilased suunata teiste allikate juurde, kus on samast teemast juttu. Samamoodi võib retsensiooni kirjutada Vikipeedia artikli eesti- ja võõrkeelse versiooni kohta võrdlevalt.

Artiklite võrdlemine. Võrdlemiseks võib valida näiteks sarnastel teemadel (nt Eesti presidendid) kirjutatud eestikeelsed artiklid, kuid võrrelda võib ka sama teema käsitlemist eri keeleversioonides. Kui võrrelda eesti- ja ingliskeelset artiklit president Alar Karise kohta, võib otsida vastuseid järgmistele küsimustele.

- Mille poolest eesti- ja ingliskeelne artikkel sarnanevad ja erinevad?
- Missugune info on ingliskeelse artikli avalauses, aga ei ole eestikeelses?
- Millal on kumbagi artiklit viimati uuendatud?
- Mis osa on eestikeelses artiklis põhjalikum?
- Millised (kujundus)erinevused leiad ingliskeelsest artiklist?
- Millise artikliosa juures on märke, et teave vajab ajakohastamist?

Puuduvate artiklite tuvastamine. Vikipeedia artiklites leidub sinise ja punase kirjaga siselinke. Punase kirjaga märgitud link tähistab seda, et sellist artiklit Vikipeedias veel ei ole. Siselinkide abil liikudes ja

³ Vt https://et.wikipedia.org/wiki/Kategooria:Viideteta_artiklid

⁴ Vt https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:N%C3%A4dala_artiklid

entsüklopeedias ringi vaadates saab õpilane uurida, milliste mõistete/sportlaste/muusikute/popkultuuriteemade/suunamudijate vms kohta ei ole veel eestikeelset Vikipeedia artiklit loodud.

Vikipeediast piltide leidmine

Tekstilise teabe kõrval sisaldab Vikipeedia ka pilte, heli- ja videofaile, mille leidmisele ja nõuetekohasele kasutamisele koolitunnis sageli tähelepanu ei pöörata. Õpilastel võib infootsinguülesandena lasta välja uurida, millised pildid on Commonsis olemas nende kooli kohta, kes on piltide autor(id) ning mis ajast pildid pärinevad. Esitluse või muu koolitöö ilmestamise jaoks Commonsis materjali otsides võib failivaramust näiteks 2024. aasta puu hariliku tamme (või aasta looma hariliku saarma) kohta leida hulgaliselt erinevaid pilte. Õpetaja saab suunata sellest pildihulgast välja otsima fotosid, mis on jäädvustatud Eestis. Pildi kasutamise juurde käib teadupärast nõuetepärane viitamine, seega tutvutakse selliste ülesannete käigus Vikipeedia Commonsi visuaalsete materjalide juures oleva infoga ning materjalide taaskasutamise tingimustega.⁵

Lisaülesanded. Wikimedia Eesti kodulehel⁶ leidub valik meediapädevuse materjale ja ülesandeid, mille abil saab õpilastele tutvustada Vikipeedia keskkonda, Vikipeedia artikli struktuuri ning harjutada info otsimist ja analüüsimist. Olemasolevad näidisülesanded võiksid eri ainetes õpetajatele pakkuda inspiratsiooni uute ülesannete ja küsimuste loomiseks. Miks mitte lasta sarnaseid ülesandeid ja küsimusi õpilastel endil välja mõelda? Seegi nõuab neilt lugemise, info otsimise, võrdlemise ja hindamise oskust.

Kokkuvõte

Eesti õpetajad tunnistavad, et tänu kättesaadavusele on Vikipeedia teabeallikas number üks, kuid õpetajad pole päris kindlad, kas see on õppetöös kasutamiseks piisavalt usaldusväärne. Õpilased saavad Vikipeediasse suhtumise ja keskkonna kasutuskogemuse üldhariduskoolist kaasa ning õpilasi tuleks juhendada eri keskkondi ja allikaid julgelt ning allikakriitilise

---

⁵ Vt „Kuidas viidata Wikimedia Commonsis pärit piltidele?“ Wikimedia Eesti veebilehel. <https://wikimedia.ee/kuidas-viidata-wikimedia-commonsist-parit-piltidele>

⁶ <https://wikimedia.ee/vikipeediapohised-meediapädevuse-oppematerjalid/>

infootsijana kasutama, levitades suhtumist, et Vikipeedia kasutajad ise ongi keskkonna kvaliteedi hindajad ja parandajad.

Viidatud kirjandus

- Christensen, Tyler Booth 2015. Wikipedia as a Tool for 21st Century Teaching and Learning. – International Journal for Digital Society 6 (2), 1042–1047.
- PRÕK lisa 14 = Põhikooli riiklik õppekava 2023. Lisa 14. Õppekava läbivad teemad. – Riigi Teataja I, 08.03.2023. https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa14.pdf#.
- Reinsalu, Riina, Maigi Vija, Andrus Org, Ann Siiman, Marvi Remmik 2023. With or without Wikipedia? Integrating Wikipedia into the Teaching Process in Estonian General Education Schools. – Education Sciences 13 (6), 583.
- Remmik, Marvi, Ann Siiman, Riina Reinsalu, Maigi Vija, Andrus Org 2024. Using Wikipedia to develop 21st century skills: Perspectives from general education students. – Education Sciences 14 (1), 101.

OK